

Izbija vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIX

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 4. SEPTEMBRA (SEPT. 4), 1947

Subscription \$8.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 173

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Delegati ameriških republik podpisali obrambno pogodbo

Ceremonije se vršile v uradu brazilskega zunanjega ministra. Predsednik Truman govoril na zaključni seji medameriške konference

Rio de Janeiro, Brazilija, 3. sept. — Delegati devetnajstih ameriških republik so podpisali obrambno pogodbo, s katero so se obvezali, da bodo pomagali vsaki državi, ki bi postala žrtev agresije zunaj ali znotraj zapadne hemisfere. Označili so jo za najvažnejšo mednarodno pogodbo svoje vrste v zgodovini. S podpisom pogodbe so vse države priznale Monroejevo doktrino za zapadno hemisfero. Ceremonije so se vršile v uradu brazilskega zunanjega ministra. V imenu Združenih držav so pogodbo podpisali državni tajnik George C. Marshall, senatorja Vandenberg in Connally, Warren Austin, kongresnik Bloom in ameriški poslanik Pawley v Rio de Janeiru. Predsednik Truman se ni udeležil ceremonij.

Pogodbe nista podpisali republik Ekvador in Nikaragva zaradi političnih homatij doma. Zunanji ministri ameriških republik so izjavili, da bo pogodba predložena parlamentom v svrhu ratifikacije, kakor hitro se bodo vrnil domov.

V smislu pogodbe se bo napad na sleherni ameriško republiko smatral za napad na vse. Kolektivne obrambne akcije bodo podvzete v slučaju oboroženega napada v geografično določeni varnostni coni, ki vključuje vse republike, oceanski prostor in skoro vse polarne pokrajine zapadne hemisfere. Pogodba določa tudi skupna posvetovanja v vrhu obrambe katere koli ameriške države, ako bi ji pretil napad s strani sile zunaj varnostne cone.

Predsednik Truman je govoril na zaključni seji medameriške konference. Dejal je, da bo Amerika ostala močna država, da bo lahko izvajala svojo zunanjo politiko v interesu trajnega miru. Pozabila ne bo svojih obveznosti glede vzdrževanja miru in skrbel, da bodo druge države izpolnjevale obveznosti.

Truman je govoril 35 minut. Poudaril je, "da nam je povojna doba prinesla bridka razočaranja. Veliko števil držav je še podrejenih tipu zunanje dominacije, čeprav smo se borili za odpravo take dominacije. Mnogo držav v Evropi in Aziji še živi pod senco oborožene agresije. Podaljšana vojaška okupacija mnogih pokrajin je odvratna. Ekonomsko okrevanje se je zavleklo zaradi paralize, politične bojzani in negotovosti.

Temeljna osnova politike Združenih držav je trajni svetovni mir. Odločili smo se, da bomo v družbi naših prijateljev dosegli mir. Nudili bomo ekonomsko pomoč onim, ki so pripravljene pomagati sami sebi. Viri ameriškega bogastva so omejeni. Evropa študira svoje potrebe in novi svet mora pripeljati svoj delež k trajnemu miru v interesu blaginje človeštva.

Delegati so ploskali Trumanu, ko je izjavil, da bo Amerika Amerika zavrnila sovjetski protest

Washington, D. C., 3. sept. — Vlada je zavrnila sovjetski protest in obvestila Moskvo, da ne more vetirati ameriško-britskih sporov glede ekonomskega stajanja v Nemčiji. Amerika ne more sprejeti teze, da se ne more nečesar storiti, ker se Sovjetska unija ne strinja z ameriško-britskimi načrti. Stališče Amerike je izraženo v tisti, katero je državni podtajnik Robert A. Lovett izročil Senatu K. Carapkinu, pravnemu svetovalcu sovjetskega poslanika v Washingtonu.

ostala lojalna organizaciji Združenih narodov. "Naloga te organizacije je vzdrževanje miru," je dejal. "Pozabili ne bomo naših obilicij v smislu načel čarterja Združenih narodov. Zapadne hemisfere sama ne more garantirati svetovnega miru, toda brez nje mir ni mogoč." Državni tajnik Marshall, senator Vandenberg in Warren Austin so zapustili Rio de Janeiro in odleteli domov s Trumanovim letalom Independence. Pričakuje se, da bodo dospeli v Washington danes. Truman bo ostal v Rio de Janeiru kot gost brazilske vlade do nedelje. Udeležil se bo proslav 125-letnice neodvisnosti Brazilije. Potem se bo ukrcal na bojno ladjo Missouri, ki bo odšla proti Ameriki.

Vandenberg je dejal, da bo govoril o poteku konference v Rio de Janeiru po povratku v Washington. Marshall bo tudi imel govor po radiu in orisal ameriškem ljudstvu provizije in določbe obrambne pogodbe.

Buenos Aires, Argentina, 3. sept. — List Critica, ki podpira vlado predsednika Juana Perona, je v uvodniku komentiral Trumanov govor: "Ameriški predsednik je zaključil konferenco v Rio de Janeiru v vojni besedami," pravi list. "Razkril je nekaj, kar so nekateri skušali prikriti. Amerika hoče imeti na svoji strani blok držav za vojne priprave."

Vozniki tovornih avtov se vrnilo na delo

Chicago, 3. sept. — Vozniki tovornih avtov, ki odvažajo odpadke, so se po kratki stavki odločili za vrnitev na delo. Zastavkali so v znak protesta proti odslovlitvi devetih voznikov. Sporazum je bil dosežen na sestanku z mestnim odbornikom B. J. Hallarenom; načelnikom sveta, v čigar področje spadajo odnosi z med mestno upravo in delavci. Vozniki so člani unije Ameriške delavske federacije.

Unija CIO podpisala pogodbo

Washington, D. C. — Unija United Paperworkers of America CIO je naznanila podpis pogodbe z West Virginia Pulp & Paper Co. Pogodba določa zvišanje plače za sedem centov na uro in krije čez 4,000 delavcev.

POLOM AMERIŠKE INTERVENCIJE V NOTRANJE ZADEVE GRČIJE

Atene, Grčija, 3. sept. — Prvi poskus ameriške intervencije v grške notranje zadeve je bil polom in prestiž Amerike je padel v Grčiji. To je mnenje diplomatskih krogov v Atenah. Izraženo je bilo po formiranju skrajno desničarske rojalistične vlade pod vodstvom premijera Konstantina Calderisa. Ameriške intrige so povzročile padec prejšnje koalicijske vlade Demetrija Maximososa.

Nameste liberalne vlade so Grki dobili vlado ene stranke, katero tvorijo rojalisti. Celo ameriške avtoritete priznavajo, da je ta vlada slabša v primeru s prejšnjo, obenem pa izražajo upanje, da bo le začasna. Angličji, katerih intervencija v Grčiji se je tudi izjalovila, se zdaj smejejo na račun Amerike. Grčija je zabredla v vladno krizo 23. avgusta, ko sta letalski minister Panajotis Kanellopoulos in notranji minister George Papandreu resignirala.

Domače vesti

Amerika ne bi smela iti v vojno

Washington, D. C., 3. sept. — Bivši predsednik Herbert Hoover je citiran v članku mesečnika American Magazine, da je izjavil, da Amerika ne bi smela iti v drugo svetovno vojno. Japonska ne bi bila nikdar napadla Pearl Harborja, "ako je ne bi bila Amerika provocirala." Avtor članka je Sidney Shalett. V tem trdi, "da Hoover niti danes ne verjame o potrebi vstopa Amerike v vojno." Shalett pravi, da je Hoover v razgovoru s njim izjavil: "Moja teorija je, ako bi se držali proč od konflikta, bi lahko položili sabljo na mizo. Naši ekonomski viri bi ostali nedotaknjeni in sklenili bi bili lahko dostojen mir, ko bi prišel čas za to. Nikdar nisem verjel, da je bila Velika Britanija v nevarnosti poraza. Ko je Nemčija napadla Rusijo, je bila britska zmaga možna."

Shalett pravi, da Hoover ne zaupa Rusom. "Nihče jih ne more ukrotiti," je dejal. "V Rusih ni resnice. Premier Stalin je pripravljen na sklepanje mednarodnih pogodb v polni vednosti, da niso vredne ničesar, ako ne služijo njemu v prilog. Serije komunističnih revolucij, ki se že razvijajo, bodo edini učinek druge svetovne vojne."

Avtor članka dostavlja, da Hoover ne vidi možnosti komunistične dominacije sveta in ne neizbežnosti tretje svetovne vojne. Amerika naj bi se borila proti komunistom z ekonomskim orožjem in sredstvi. Hoover je znan kot star sovrainik Sovjetske unije.

Henderson bo konferiral z grškimi voditelji

Atene, Grčija, 3. sept. — Loy W. Henderson, reprezentant ameriškega državnega departmanta, ki je dospel v Atene zadnji teden, bo konferiral z voditelji grških političnih strank. Pojasnil jim bo smerne ameriške politike v Grčiji. Izgleda, da se desničarska vlada premijera Konstantina Calderisa ne bo dolgo držala na krmilu, ker nima opore pri političnih strankah. Zasedanje parlamenta je bilo odloženo.

Ukradeni demanti vrnjeni Holandiji

Frankfurt, Nemčija, 3. sept. — Demanti v vrednosti \$2,500,000, katere so nacisti odvzeli holandskim trgovcem v času okupacije, so bili vrnjeni Holandiji. Oboroženi ameriški konvoj jih je pripeljal v holandsko mesto Beek. Holandski trgovci so morali izročiti vse demante Nemcem leta 1942.

Paragvajska vlada odredila volitve

Asuncion, Paragvaj, 3. sept. — Vlada predsednika Moriniga, ki je izšla iz petmesečne civilne vojne, je odredila splošne volitve. Vršile se bodo 15. februarja. Znano ni, ali bo Morinigo ponovno kandidat za predsednika.

Holandski letalci streljali na begunce

Batavija, Java, 3. sept. — Indoneško ministrstvo za informacije je naznanilo, da so holandski letalci streljali na dva parnika, na katerima so bili kitajski begunci, v bližini Sumatra. Enajst beguncev je bilo ubitih in 40 ranjenih.

POVEČANJE PRODUKCIJE JEKLA V NEMČIJI

Amerika in Velika Britanija ignorirali ugovore Francije

London, 3. sept. — Amerika in Velika Britanija sta se kljub opoziciji s strani Francije izrekli za povečanje produkcije jekla v zapadni Nemčiji. Zadevno naznanilo je bilo objavljeno po zaključku konference reprezentantov teh držav, ki je trajala šest dni. Ameriško-britski načrt določa povečanje produkcije jekla na 11,500,000 ton letno. Načrt je v nasprotju z zaključkom zavezniskega sveta za kontrolo Nemčije, ki je bil sprejet v marcu lanskega leta. Svet je takrat določil letno produkcijo 5,800,000 ton jekla. Francija je na londonski konferenci vztrajala pri zahtevi, da se produkcija jekla ne sme zvišati nad 10,000,000 letno, toda zahteva je bila zavrnjena. Kvoto 11,500,000 ton so določili uradniki ameriške in britske vojaške vlade v Nemčiji pred šestimi tedni. Zadevni načrt ni bil takrat objavljen zaradi protesta francoske vlade. Ona je v protestu naglasila, da bi zvišanje produkcije jekla pomenilo oživiljenje nemške ekonomije, ki bi ogrozila varnost Francije.

Ameriško vmešavanje v konferenco

Pariz, 3. sept. — Vodilni ameriški uradniki so se sestali v Parizu in se pripravili za odprto vmešavanje v potek konference 16 zapadnih evropskih držav. Na tej se vrše razprave o ameriški pomoči tem državam na podlagi načrta državnega tajnika Marshalla. Namen ameriške intervencije je dvojen. Eden je znižanje obsega ameriške pomoči evropskim državam. Reprezentanti teh so zavzeli stališče, da mora ameriška pomoč znašati \$29,000,000,000 v prihodnjih štirih letih. Drugi namen je program, da morajo države povečati produkcijo. Ameriški uradniki so dali razumeti, da niso zadovoljni z rezultati pariške konference. Nekateri voditelji konference so že odgovorili ameriškim kritikom. Njihov argument je, da je Amerika zavzela kontradiktorno stališče. Ona ne bi smela zahtevati od držav znižanja odmerkov živil, zaeno pa vztrajati pri zahtevi, da morajo povečati produkcijo. Ako rudarji in drugi delavci ne bodo dobili dovolj živil, se produkcija ne bo povečala.

Nadaljnji argument je proti znižanju ameriške pomoči evropskim državam. Reprezentanti teh trdijo, da se Marshallov načrt ne bo mogel izvajati, če bo pomoč znižana. Londonska konferenca ni rešila vprašanja internacionalizacije Porurja, nemške industrijske province, ki je v britski okupacijski coni. Rešitev tega vprašanja je predlagala Francija. Prišlo bo ponovno v ospredje na konferenci reprezentantov Velike Britanije, Amerike in Francije v Berlinu.

Anglija bo znižala izvoz žita v Nemčijo

London, 3. sept. — Uradniki poljedelskega ministrstva so se odločili za znižanje izvoza žita v britsko okupacijsko cono v Nemčiji. Izjavili so, da morajo rešiti problem nasičevanja ljudstva v Angliji. Vlada je nedavno naznanila, da bo suspendirala kupovanje živil in drugih potrebnih v Ameriki, ker se sklad ameriških dolarjev krči.

WEDEMAYER OPLAZIL KITAJSKO VLADO; ZATIRANJE OPOZICIJE

Šanghaj, Kitajska. — (FP) — General Albert C. Wedemeyer, odposlanec predsednika Truman na Kitajskem, je oplazil režim generalisima Čiang Kajsika. General je bil vodilna osebnost v pritiskanju na ameriško vlado, naj da Kajsiku štiri milijarde dolarjev, da bo izvozel zlato zmagov v civilni vojni.

Britske unije bodo umaknile zahtevo

London. — Eksekutivni svet Kongresa britskih strokovnih unij je naznanil, da bo umaknil zahtevo za skrajšanje delovnega tedna na 40 ur, ker je dežela zabredla v resno ekonomsko krizo. O zadevi bo diskuzija na letni konferenci Kongresa, ki se bo vršila v Southportu.

Načelnik ekvadorske vlade odstopil

Streljanje ustavljeno na vseh frontah

Quito, Ekvador, 3. sept. — Polkovnik Carlos Mancheno, načelnik vlade, ki je prišla na krmilo po puču pred devetimi dnevi, je sinoči resigniral zaradi širjenja kontrarevolucije. Mariano Suarez Veintimilla, podpredsednik prejšnje vlade, je prevzel začasno oblast. Resignaciji Manchena je sledila ustavitev streljanja na vseh frontah. Vse kaže, da je kontrarevolucija, ki se je pričela zadnjo soboto, uspešna. Voditelji kontrarevolucije so zahtevali restavriranje ustave, katero je Mancheno suspendiral po prevzetju vodstva vlade 24. avgusta. Diplomatični krogi trdijo, da je Mancheno dobil zavetje v palači venezuelskega poslanstva in da namerava zapustiti deželo, dočim drugi viri pravijo, da je izginil. Veintimilla, vodja kontrarevolucije, je dejal, da nima osebnih ambicij. Pripravljen je predložiti resignacijo, ko se bo kongres sestal na izrednem zasedanju in takrat odločil, kdo naj prevzame oblast. (Radijsko poročilo iz Columbijskega mesta republike navede, da se bo Jose Ibarra, bivši predsednik Ekvadora, ki je po puču dobil zavetje v Columbijski, vrnil v deželo in spet prevzel oblast.) Mancheno je odločil vjati vlade iz svojih rok, ko je postal jasno, da bodo kontrarevolucionarji strmoglavili njegov režim. Ti niso v prodiranju proti glavnemu mestu republike nameravali na odpor. Sinoči so se v Quito vršile demonstracije. Organizirali so jih prebivalci, ki so vzklikali "Naj ustava dolgo živi!" Naznanilo, da je Mancheno resigniral, je objavil polkovnik Jorge Maldonado, obrambni minister.

Bivši guverner La Follette bo šel v Nemčijo

Washington, D. C., 3. sept. — Philip La Follette, bivši guverner v Wisconsinu, bo prihodnji teden odpotoval v Nemčijo kot reprezentant vojnega departmanta, pravi naznanilo. Obiskal bo ameriško okupacijsko cono in imel razgovore z generalom D. Clayjem, poveljnikom ameriške okupacijske sile. V Nemčiji se bo mudil tri tedne.

Letalonosci bodo uporabljali atomsko energijo

Washington, D. C., 3. sept. — Podadmiral Edward L. Cochran je napovedal, da bo Amerika gradila večje letalonosce kot so sedanji, katerih nosilnost je 45,000 ton, in da bodo nekateri uporabljali atomsko energijo namesto olja kot pogonsko silo. Vprašanje vpreženja atomske energije je predmet študije večakov mornaričnega departmanta.

Ogrski socialisti se sestali z ruskim generalom

Budimpešta, Ogrska, 3. sept. — Izgleda, da usoda koalicijske vlade je v rokah socialne demokratske stranke. Voditelji stranke so se sestali z ruskim generalom V. P. Sviridom, ki je načelnik zavezniške kontrolne komisije. Predmet diskuzij ni bil razkrit. Voditelji stranke so izrazili nezadovoljstvo nad taktiko komunistov pri volitvah, ki so se vršile zadnjo nedeljo.

Sest delavcev ubitih v eksploziji

Dijon, Francija, 3. sept. — Sest delavcev je bilo ubitih in deset ranjenih v eksploziji, ki se je pripetila v kemični tovarni v bližini tega mesta. Avtoritete so odredile preiskavo.

ŽELEZNIŠKI DELAVCI DOBILI ZVIŠANJE PLAČE

Posebni arbitražni odbor SEJA VODITELJEV BRATOVŠČIN

Chicago, 3. sept. — Železniški delavci — klerki, mašinisti in drugi — bodo prejeli \$255,750 več na teden, ker so jim bile plače zvišane za 15 in pol centa na uro. Njihovi letni dohodki se bodo povečali za \$13,299,000. Plače so bile zvišane skoro milijonu delavcev, ki so člani 17 unij. Zadevno odločitev je podal skupni arbitražni odbor šestih članov. Dva reprezentanta železniških kompanij sta ugovarjala odločitvi, ki je na podlagi zakona obvezna za unije in železniške kompanije. Uradniki unij so zahtevali zvišanje plače za 20 centov na uro. Zvišanja bo deležnih okrog 50,000 delavcev v čikaškem okrožju. Odločitev je stopila v veljavo 1. septembra. Uradniki Zveze ameriških železnic so izjavili, da se bodo stroški povečali za \$438,000,000 letno. Dodatno vsoto \$32,000,000 bodo morale kompanije plačati v obliki davka na mezna izplačila. Železniški delavci so izvojevali tretje zvišanje plače v dobi enega leta. Prvo je znašalo 18 centov na uro, drugo dva in pol centa na uro, tretje pa 15 in pol centa na uro. Načelnik odbora je dr. William M. Leiserson iz Washingtona, člani pa dr. Robert D. Calkins, George M. Harrison, J. Carter Fort, Henry A. Scandrett in George Wright. Glavni stan bratovščine železniških spremnikov v Clevelandu je sinoči naznanil, da se bodo člani eksekutivnih odborov petih železniških bratovščin sestali na skupni seji prihodnji torek. Razpravljali bodo o zahtevah glede zvišanja plače. Prej so voditelji teh bratovščin predložili železniškim kompanijam zahteve glede revizije regulacij, ki se nanašajo na delovne pogoje. Kompanije so proti reviziji regulacij. Izjavile so, da se bi obratovalni stroški povečali za milijardo dolarjev letno, če bi pristale na zahtevo bratovščin.

Letalonosci bodo uporabljali atomsko energijo

Washington, D. C., 3. sept. — Podadmiral Edward L. Cochran je napovedal, da bo Amerika gradila večje letalonosce kot so sedanji, katerih nosilnost je 45,000 ton, in da bodo nekateri uporabljali atomsko energijo namesto olja kot pogonsko silo. Vprašanje vpreženja atomske energije je predmet študije večakov mornaričnega departmanta.

Ogrski socialisti se sestali z ruskim generalom

Budimpešta, Ogrska, 3. sept. — Izgleda, da usoda koalicijske vlade je v rokah socialne demokratske stranke. Voditelji stranke so se sestali z ruskim generalom V. P. Sviridom, ki je načelnik zavezniške kontrolne komisije. Predmet diskuzij ni bil razkrit. Voditelji stranke so izrazili nezadovoljstvo nad taktiko komunistov pri volitvah, ki so se vršile zadnjo nedeljo.

Sest delavcev ubitih v eksploziji

Dijon, Francija, 3. sept. — Sest delavcev je bilo ubitih in deset ranjenih v eksploziji, ki se je pripetila v kemični tovarni v bližini tega mesta. Avtoritete so odredile preiskavo.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$8.00
na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti let; za Chicago in okolice
Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Kopirani dopisi in nenaročni
članek se ne vračajo. Kopirani literarni vsebini (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts
such as stories, plays, poems, etc. will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Milwaukee je lepo mesto, zato imajo česte obiske

Milwaukee, Wis.—Ker pravi-
jo, da v hudi vročini ni dobro
pisati dopise, sem malo počakal,
da se je ohladilo. Seve, morda
bo zopet vroče do tečaj, ko bo
zagledal moj dopis bell dan.

Zadnjič, ko smo imeli tiste
pasje dneve, je br. J. Vidregar
pisal dopis, ali predno je bil ob-
javljen v Prosveti, je imenoval
ni brat že počival pod zemljo.

"Big" Tony iz Oaklanda,
Calif., se baha, da ima dobre
priprošnje v nebesih, ki zanj
prosi, da se ne bo cvrl v pe-
klu. Tony se namreč smatra za
velikega grešnika, ker čita Pro-
sveto in Proletarca. Pravi, da
ima nečaka ali menda strica, ki
je bil župnik, kateri ga v nebe-
skih zagovarja pred vsemogoč-
nom Bogom.

Tonetu povem, da imam jaz
poljske priprošnje kot on, namreč
moja sestra je bila župniko-
va kuharica in po navadi so ta-
ka dekleta svetnice, zato pa i-
najo veliko več "pula" pri vse-
nogočnemu kot pa kakšen žup-
nik. Saj imamo dosti skušenj
v teh rečeh tukaj na zemlji. Pojdi
na sodnijo in boš kmalu
videl, da ima ženska besedo, ti
pa moraš molčati in plačati.

Torej, "Big" Tony, sedaj laho
vidiš, da sem jaz na boljšem
kot ti, in tudi pametnejši, kajti
az hočem, da me bodo cvrli kar
ukaj, kar ne bo trajalo več kot
akne pol ure in bo vse v re-
lu, dočim te cvrejo na drugem
vetu celo večnost. Sicer pa mi
ne bo treba nič plačati, kajti
o bodo storili že drugi za me-
oj. Saj se strinjaš z menoj,
Tone? Ali ne?

Mesto Milwaukee je jako le-
po, zato imamo vsako leto
veliko obiskovalcev. Letos so
nas mnogi obiskali, med njimi
udi Joseph Irman, znani dopis-
nik Prosvete iz Akrona, O., da-
je Anton Divjak iz Sheldona,
Wis., ki je upokojen farmar, za-
mo pa vdovec. Opazil sem, da
se ozira nekam proti Broughto-
nu, Pa. Ima najbrže tam na
nuhi kakšno lepo vdovo, a ime-
ta mi ni hotel povedati. Vse
raže, da mi ne zaupa.

Naš tretji obiskovalec pa je
bila zverina po imenu Medved,
oda ne iz Rusije, pač pa iz Yu-
zona, Pa. Medved je mislil, da
so v Wisconsinu že zreje hru-
ške, ali pa da so pomorili če-
be. Ta zverina zelo rada je
med in hruške. Ker pa je letos
pozna letina in nismo imeli teh
dobrot, smo ga po povabilu na
časo piva, toda jo je popihal na-
zaj v Penno. Dejal je, da ima
jo tam boljše pivo kot pri nas,
toda tega mu ne verjamem.

Torej dobrodošli vsi in še pri-
dite! Joe Vidmar (št. 2).

Poizvedujejo za vorodniki

Belgrad, Jugoslavija.—Egldij
Lindič, Zagreb, Gredice 6, bi rad
zvedel za sorodnika Angela Tre-
falta, starega okrog 65 let, odšel
v Ameriko l. 1904.

Hilda Ahčin, Ljubljana, Ži-
dovska ulica št. 3, bi rada izve-
dela za rojaka Josepha Bretna-
cha iz Banata.

Ivka Orešković, kotar Sunja,
bi rada izvedela za Dana Oreš-
kovića, rojenega v Lešah, kotar
Otočac. Nazadnje se je nahajal
v Montrealu, Kanada.

Ministrstvo dela:
Branko Tica, načelnik.

S pota

Ko sem bil na železnem okrož-
ju, največ v Elyju, sem prejel
množico stvari za muzej, kakor
tudi nekaj knjig. Starinske pred-
mete mi je dal rojak Glinšek za
spomin na njegovo nedavno
umrlo ženo.

Naj še omenim, da bom ob
priliki poslal te predmete, ka-
kor tudi mnogo drugih, Sloven-
skemu narodnemu muzeju, ki je
pod vodstvom zaslužnega moža
Erasma Goršeta.

Matija Pogorelec

litarizem, tedaj lahko tudi na tem kontinentu dobimo drugo Evro-
po in ta "obrambni" pakt ne bo vreden papirja, na katerem je bil
spisan.

Vladna uslužbenka Barbara Mayhew kaže vprašalno polo. na kateri mora dati podatke o svoji "lojalnosti". Za nametek mora dati tudi prave odise, kakor vsi drugi vladni uslužbenki, po številu blizu dva milijona. Ta inkvizicija o "lojalnosti" bo stala davkoplačevalce \$11 milijonov. Reakcija hoče iz vladnih uslužbenec napraviti navadne robote, brez vsake "nevarne" misli.

Paul Berger v Zagrebu in Slavoniji

Trst, 22. avgusta.—Kakor sem
že poročal v zadnjem poročilu,
sva dospela v Trbovlje v sobo-
to zvečer, 31. maja. Vlak slučaj-
no zelo visil na postaji proti Savi
in le akrobatom je možno brez
truda vstopiti ali izstopiti iz vlaka.
Vljudnost in pomoč spre-
vodnikov omogoča, da se lahko
pelje z menoj moja soproga.

V nedeljo, 1. junija, smo šli
na prvo okrajno fizikokulturno pri-
redbo, kateri je bila zanimiva.
Poleg telovadbe in raznih tekem
je bila tudi tekma z zračnimi
kladivi (airhammers). Več ti-
sočglava množica je ploskala
zmagovalcem. Po programu je
bila prosta zabava in ples.

Ljudje gredo pač na vse kra-
je in tako se je neka skupina 12
oseb odpeljala s tovornim avto-
mobilom na Dolenjsko. Vračajo-
či se v nedeljo zvečer, je voznik
med Hrastnikom in Trbovljem
zapeljal v Savo in razen njego-
vega očeta in matere so se vsi
rešili. Čez teden dni so mater
pri Zidanem mostu potegnili iz
Save, očeta pa meseca junija še
niso našli.

Naslednjo soboto je razsajala
silna nevihta v Trbovljah. Kočija-
jaž je dobil nalogo, da gre po
dva uradnika in ju pelje k pono-
čnemu vlaku. Dospelji do kopa-
lišča, kjer se cesta odcepi proti
Hrastniku, sta bila nenadoma
ubita oba konja. Nevihta je pod-
drla visoko napet električni vod
in konja sta stopila na žico, ka-
tere seveda kočijaž ni videl. "K-
sreči je voznika le nekoliko stre-
slo, a takih konj je nemogoče
nadomestiti za 30.000 din. Na-
vaden hrvatski konj stane v Tr-
stu od 400-500 dolarjev. Koliko
gulaža se je drugi dan pojedlo,
si lahko mislite. Istega večera
je strela ubila v Bukovi gori ne-
ko žensko in njenega psa. Ker
ravno omenjam konje, naj pov-
em, da je premogovnik dobil
precej parov konj od UNRRA-e,
ki so podobni težkim belgijskim
konjem.

Med tednom sva se odpravila
v Zagreb na velesojem. Na raz-
stavi je bilo zastopanih 13 dr-
žav. Izmed vseh mi je ugajal
najbolj ruski paviljon. Poleg
poljedelskih strojev so bili raz-
stavljeni trije avtomobili razne
velikosti, dalje dva različna vo-
torna kolesa, mnogo kožuho-
vine, tobaka in raznega blaga. Najpri-
jetnejše pa je dišalo v oddeku
Slovenije, ki je ponosno raz-
stavila les in lesne izdelke. Vze-
lo bi preveč prostora, če bi ho-
tel opisati posamezne paviljone
raznih držav, a tudi nama ni
bilo mogoče, da bi si ogledala

vse podrobnosti radi mnogih
obiskovalcev; tudi vroče je bilo.
Radi gncev se je le s težavo do-
bilo časo piva. Enkrat me je
ustavil vojak, ker je bil prehod
v restavraciji dovoljen le tuj-
cem. Pomnil sem mu potni list
in tako prišel do dveh čaš piva
na njegov račun. Name je raz-
stava napravila zelo dober vtis,
le škoda, da ni bilo ničesar na
prodaj.

V Zagrebu sva spala v preure-
jenem hotelu Dubrovnik, jedla
pa na vrtu v Gradskem podru-
mju. Naj še omenim, da je Je-
larčičev spomenik lično z deska-
ni obit, med katerimi je bila
peterokraka zvezda. Spomenik
je pod vojaško stražo. Pokrit je
menda le časno.

Na Jelarčičevem trgu, ki ima
sedaj drugo ime, kažejo zvečer
ob večerih iz neke trinadstropne
hiše na drugo hišo nasproti pre-
mikajoče slike v svrhu državne
reklame. V Zagrebu je nama
ugajalo in sva odnesla dobre
vtise.

Ker nisva mogla biti vedno v
Trbovljah, sva najela taksi, ka-
terni nas je peljal v Hrastnik,
kjer sva obiskala najine ožje so-
rodnike. Isto sva storila pri-
hodnjo soboto, ko sva šla na
obisk v Zagorje. To pa nekate-
rim ni ugajalo v Trbovljah, ker
po njihovem mnenju vojnja s-
taksijem diši preveč po burvaž-
ziji. Naj bi šli ti ljudje pogle-
dat v Ameriko in videli bi delav-
ca s cigaro v ustih, ko se pelje
s svojim avtomobilom na delo
v tovarno ali premogovnik.

Nekega dne sva se odpeljala
iz Ljubljane z brzovlakom v Sta-
ro Petrovo selo v Slavonijo na
obisk družine Nicka Kordiča iz
Chicaga. Ker se hitrec tam ne
ustavi, sva izstopila v Novi Gra-
diški, kjer sva tudi prenočila.
Ondotni mestni park je poln lip
in cvetje je prijetno dišalo. V
hotelu pri večerji je igral orke-
ster petih godcev, katerim sem
kupil dva litra vina, nakar je
prišel vprašat, ako sva Čeha.
Ko sem mu odgovoril, da sva
Slovenca, je godba igrala same
slovenske komade nama v za-
bavo. Nato je nekdo drugi na-
ročil nekaj pijače in pričeli so
igrati madžarske komade in čar-
daše.

Drugo jutro sva se odpravila
v Staro Petrovo selo, kjer so na-
ju prijazno sprejeli. Bil je praz-
nik sv. Antona in tako sva so-
rodnike Nicka Kordiča našla
doma. Vsi skupaj smo se popol-
dne odpravili k cerkvi, kjer je
bila zabava in imeli smo se ime-
nitno, samo škoda, da ne znam
dovolj dobro hrvaščine. Drugo
jutro sva se odpravila nazaj
proti Trbovljam.

(Konec jutri.)

Paul Berger.

V krempljih domobranskih rabljev pri Sv. Urhu

Milwaukee, Wis.—Želim obja-
viti sledeče pismo v Prosveti,
kajti iz vasi Čestnjice pri Sv. Le-
nartu ni bilo v tem listu objavl-
jeno še nobeno pismo, a v Ame-
riki je veliko krajakov, ki so do-
ma iz tega kraja in okolice. Pis-
mo je pisal Gabrijel Virant, mož
moje nečakinje. Vprašala sem
ga, naj mi odgovori, koliko je
resniče, kar pišejo ljudje sem,
in dobila sem odgovor. Citate-
lje bo posebno zanimalo, kaj se
je godilo med vojno pri Sv.
Urhu.

Pismo se glasi v izčrpk:
"Draga teta!—Prav lepo se
vam zahvaljujem za vse, kar ste
storili dobrega za nas. V za-
dnjem pismu ste vprašali mo-
je ženo, kako so ljudje začeli
v novi vlado in če je res, da
oblasti jemljejo kmetom žito, ne
da bi jih odkodovali za to. Te-
ta, to je docela izmišljeno, to je
zlonamerna propaganda sovraž-
nikov nove Jugoslavije, posebno
pa duhovščine, ki je nevoščljiva
hitrega napredka v naši novi
domovini. Ker nam ne morejo
drugače škodovati, pa pisarijo
pisma v tujino in klevetajo laži
in širijo izmišljotine.

Naj vam navedem resnico
glede oddaje žita. Na primer
kmet, ki pridelal toliko žita, da
ga ima več kot ga potrebuje za
se, mora žito prodati državi, ne
pa čez mejo črnoborzijskem.
Država plača žito pošteno in
vsem enako, kakor enemu, ta-
ko drugemu. To žito gre potem
v zadržene zbiralnice, zadržuje
pa potem delijo moko vsem ena-
ko. Je pač tako urejeno, da de-
limo vsem enak delež kruha, to
se pravi delavcu, siromaku in
velikemu gospodu. To pa seve-
da ne gre v račun reakcionar-
nim elementom, ki smrtno so-
vražijo pravice delavca.

Primeri pa se, da ima kmet
več sto kilogramov žita za pro-
dajo, vzlic temu pa prosi za kar-
te. Seveda, če pridejo takšne
mu špekulanti na sled, ga prav
gotovo kaznujejo. Po večini tak-
šni kmetje na zaslišanju izpo-
vedo, da jih je na to nagovarja-
la duhovščina. V nekem kraju
na Dolenjskem ni hotel noben
kmet prodati žita državi. Ko so
jih vprašali za vzrok, so povra-
dali, da jim je župnik rekel, naj
žita nikar ne prodajo komuni-
stom, češ, da bo kmalu prišlo do
vojne in preobrata, nakar bodo
oni prišli na površje. Seveda,
do tega ne bo nikdar prišlo!
Tem izrodkom ne gre v račun,
ker pri nas čudovito hitro gra-
dijo železnice, hidrocentrale, to-
varne vseh vrst, stanovanjske
hiše, ceste, regulirajo reke, iz-
sušujejo močvirja itd., itd.

Duhovščini peče, ker imamo
pri nas zakone za vse enake, za
delavce in kmete, za duhovnike
in ministre. Vse drugače pa je
bilo v stari Jugoslaviji pod vlado
dr. Korošca. Če je delavec
poveveril pet dinarjev, je dobil
leto dni zapora, če pa je mi-
nister poveveril pet milijonov, je
pa dobil drugo službo, ali pa so
ga dali v pokoj z mastno pokoj-
nino.

Duhovščini in drugim reak-
cionarim elementom tudi ne
ugaja, ker imamo pri nas udar-
niške nedelje in na tisoče ljudi
dela zastoj. Tudi jaz hodim
na takšno delo in sem zadovol-
ljen. Zadovoljni smo vsi tisti,
ki smo bili zatirani, oni, ki pa
so nas zatirali ter izmogavali
do kosti, pa sedaj zabavljajo in
skušajo škodovati ljudski obla-
sti. Maršal Tito pravi, da so ti-
sti časi minuli, ko je bil človek
človeku volk, da moramo biti
dobri tovariši in pomagati drug
drugemu. To je danes naše ge-
slo. Da, zgradili bomo novo Ju-
goslavijo na zdravih temeljih
resnične ljudske oblasti.

Sedaj pa naj še opišem, kako
se mi je godilo med vojno in
grenke izkušnje, ki sem jih ime-
l z urhovskimi domobranci.
Tovarniška sirena vevške pa-
pirnice se je oglašila. Bila je
ura šest zjutraj. Utrujen od

dvanajsturnega dela preko noči
sem se zjutraj vračal domov
vesele se počitka doma v tu-
gu svoje družine. Naenkrat
slišim poziv "stoj!" Štirje domo-
branci od Sv. Urha, domačin
me obstopijo. Vprašajo me, ka-
ko se pišem. Odgovoril sem jim:
"Saj me vendar poznate!" In že
je priletela krepka klofuta, da
se mi je takoj kri pose-
la iz ust. Najbolj poznani do-
mobranci je zahteval od men-
legitimacijo. Ko sem mu jo iz-
ročil, je vzkliznil: "Ala, gre-
mo!" Vprašal sem ga kam, pa
mi je zabrusil: "Boš že videl
prokleta zalega—k Sv. Urhu."

Zastala mi je kri, toda mor-
sem z njimi na postojanko. Na
pragu župnišča me zagleda ka-
mandant Žorgovec. Pekleni-
se je rezal in rekel: "A, to
tisti tiček iz Čestnjic! Smo ti
dobil, kaj?" Ostalim pa je uk-
zal, naj me zaprejo v klet in
pretepejo.

Tako se je tudi zgodilo. Pr-
gnali so me k Sv. Urhu in mi
pahnili v klet. Od malega okna
v steni je prihajalo baš toliko
svetlobe, da sem opazil na ste-
čudne, rdeče lise. Podgane so
tekale sem in tja. Ko prižge-
vžgalico, da pogledam, kaj je
vzrok tekanju podgan, opazim
da so lise na stenah kri. Posve-
tim na tla in vidim povsod po
no krvi, na kateri so se pa-
podgane.

S strahom v srcu sem se na-
slonil v kot in čakal, kaj se bo
zgodilo. Pred seboj sem videl
vonomer svoje otročičke in ženo.
V strahu za njihovo usodo si na-
sem mogel kaj. In tako sem pre-
zdel vse dan v velikih skrbeh,
kaj se bo zgodilo z njimi in ka-
šna usoda jih čaka.

Ko se je stemnilo, se je gro-
še povečala. Čul sem utripe las-
nega srca, ki se je mešalo s čm-
kanjem podgan, ki so nenasti-
žrle kri mučenih in pomorjen-
Počasi je potekala ura za ur-
Bilo je okrog enajstih zvečer,
vsaj meni se je tako zdelo, ko
nenadoma zaslišim korake po
stopnjicah, vmes pa surovo pas-
vanje. "Ti prokleti pes, ti ku-
ba partizanska, ti prekleta pa-
ca! Mi se tukaj borimo noč in
dan za vero in Kristusa, vidva
pa nosita hrano in cigarete v ho-
sto tem prokletim psom parti-
zanskim! Sedaj vama je pa do-
zvonilo!"

Čuli so se udarci, jok žensk
in ječanje moža. Skoz malo lu-
nico sem opazil nekega moškega
in mlado deklo. Udarci je padel
za udarcem, eden hušji od druge-
ga. Domobranci so svetili z žep-
nimi svetilkami. V bežnih pog-
ledih sem ujel stolčeni, krvavi
obraz tega dekleta. Bila je gol-
do pasu, bujnih prs. Po teh pr-
silih sta tolika z bajoneti domo-
branca Kukovića Stane in Can-
kar Ivan, katerega sem prav do-
bró videl in takoj spoznal. Mo-
ški pa je ležal na tleh in ga ni
sem mogel spoznati.

To divjanje slovenskih izrod-
kov je trajalo kakih dve uri. Mo-
ški, ležeč na tleh, je od časa do
časa hripavo vzdihnil, in zad-
nje besede, ki sem jih mogel
ujeti, so bile: "Zena... Micko...
... z menoj je proč." Nato je
zamrlo hropeče vzdihovanje
nerazumljivo hropenje.

Dekleta so še nekaj časa iz-
čili. Dejal jim je: "Vi ste iz-
jalci in ne mi! Vi boste uničeni
na mi!" Na te besede sem ču-
domobranci: "Na, permedjati!
Čul se je udarec in deklo je
vzdihnilo: "Mama-a-a-a-aaa..."
Nekaj je zagrgalo in deklo je
utihnilo. Prav lahko sem ugo-
tivil, da ji je morilec zadal smr-
tni sunek z bodalom. Nato se
čulo le še nerazumljivo šepeta-
nje domobrancev.

Čez nekaj časa se oglašila ko-
mandant Žorgovec. "No, kaj je
zdaj? Ali ste jih friderbali, pes-
ni?" Odgovor je bil: "Ja, je se
njih." Nato je dejal Žorgovec:
"Sedaj pa hitro par fantov in
spravite ta dva hudica v hoto
in dobro maskirajte."
(Dalje na 3. strani)

IZVLEČEK ZAPISNIKA SODNE OBRAVNAVE PROTI DR. BORISU FURLANU

Sodna razprava proti profesorju Furlanu, Francu Snoju in drugi vohunski skupini pred vrhovnim sodiščem LRS

(Nadaljevanje)

Furlan:—Ta izjava Snoja je zelo čudna.

Tožilec (čita dalje): Še nekaj, danes pogledam nasaj do leta 1941, da je hotel v letih 1945 in 1946 dojeti, da bi jaz obveščal o političnem in gospodarskem položaju v Sloveniji, da je v imenu tute drave prispeval pri nastavi in stvarih in posredoval na konkretni imeni, bi lahko bilo. DA JE BIL FURLAN PRITEGNET V TUJO ŠPIJONAZO.

Furlan:—To ni mogoče, naj mi to meni tukaj izjavi.

Tožilec:—Ali boste potrdili, če vam Snoj to v obraz izjavi?

Furlan:—Ne bom potrdil.

Hribar potrdi pred Furlanom da je dobival poročila.

Po kratkem odmoru se je obnova nadaljevala. Navzoč je tudi sboženi profesor Zoran Hribar.

Predsednik:—Obtoženi Boris Furlan: Hribar je izpovedal na vprašanja, ali vam je povedal, prihaja v imenu skupine Narodne, da ste vi to vedeli? Ali ste vedeli ali niste vedeli?

Furlan:—Nisem vedel.

Predsednik:—Ni bilo niti enkrat govora s Hribarjem o Narodni? Mi vas bomo soočili s Hribarjem. Obtoženi Zoran Hribar, pristopite k sodišču! Ali je takrat, ko ste prišli k Furlanu, povedali, da prihajate k temu v imenu Narodne skupine? Ali je Furlan to vedel?

Hribar:—Mislim, da je vedel, imam opravka s to skupino.

Predsednik:—Vi ste izpovedali med preiskavo, da ste prišli obtoženemu Furlanu s svojim poročilom, da ste poročilo izročili Furlanu, da ga je prečital, prebral vaš podpis in obljubil, da bo vse skupaj nesel k članu predsedništva tuje države ter tam najavil. Ali je bilo tako?

Hribar:—Tako je bilo.

Predsednik:—Zakaj pa je oddal vaš podpis?

Hribar:—Zaradi varnosti, mi.

Predsednik:—Kaj pravite na Furlan:—Jaz se ne spominjam.

Predsednik:—Ali je bilo tako?

Furlan:—Jaz se tudi sedaj ne spominjam. Poročilo mi je ušlo iz spomina.

Predsednik:—Obtoženi Hribar, vi ste med preiskavo izpovedali, da ste soobtoženemu Furlanu omenili kurirsko zvezo Korosko?

Hribar:—Tega se spominjam.

Predsednik:—Obtoženi Furlan, kaj pravite k temu?

Furlan:—Kdaj je bilo to?

Hribar:—To je bilo meseca aprila. Da, letos.

Furlan:—Ne vem ob kakšni priliki. Jaz niti ne vem za to.

Predsednik:—On ve, vi pa ne veste.

Tožilec:—Obtoženi Hribar, ali dobro spominjate, da ste dali Furlanu pismo oziroma poročilo?

Hribar:—To se spominjam.

Tožilec:—Ali se dobro spominjate?

Hribar:—Dobro se spominjam.

Tožilec:—Tote pismo, ki ste ga videli?

Hribar:—Da.

Tožilec:—Ali se dobro spominjate, da je obtoženi Furlan oddal vaše ime pri tem pismu?

Hribar:—Tudi tega se dobro spominjam.

Tožilec:—Predlagam, da se prečita to pismo.

Predsednik:—Obtoženi Hribar, ali je to tisto pismo, za katerega gre?

Hribar:—Da.

Pomožni tožilec nato prečita pismo.

Predsednik:—Ali ste slišali, obtoženi Furlan?

Furlan:—Da sem jaz to prečel.

Pomožni tožilec:—Kaj ste si mislili in zakaj ste odstrigli Hribarjev podpis?

Furlan:—To je nemogoče.

Tožilec:—Obtoženi Hribar, ali ostali pismo, ki je bilo napisano na podlagi tega pisma obtoženemu Furlanu, kje ste ga

bodilne fronte, da jih je on (Sirc) dobil od Furlana ter da je Furlan rekel, da jih bo dal tudi Snoju.

Tožilec:—Snoj potrjuje, da je dobil 12 vprašanj, da je vedel, kakšna so vprašanja in da so med vprašanji bila tudi vprašanja o agrarni reformi, o volitvah in o nacionalizaciji. Obtoženi Furlan, zakaj ste to prej zanikali?

Furlan:—Toda jaz sem se s Sircem samo posvetoval.

Tožilec:—Ali ste rekli, da boste Snoju dali vprašanja?

Furlan:—Tega ne zanikam, toda...

Predsednik:—Ali ste popravke poročila, ki naj bi ga bila napisala Hočevarjeva, delali skupno?

Sirc:—Delala sva skupno.

Predsednik:—Torej, kdo je diktiral?

Sirc:—Deloma jaz, deloma profesor Furlan.

Predsednik:—Kaj je Furlan rekel, za koga so ti odgovori in vprašanja?

(Dalje prihodnjič.)

RADIOLOKACIJA—MOČNO OROŽJE V DRUGI SVETOVNI VOJNI

V. Šamšur

Kakor v domišljiji

Na morju divja strašen vihar. Velikanska vojna ladja križari brez luči blizu obale in čuva otok. V takih pogojih je možnost srečanja s sovražnikom povsem izključena. Lahko voziš 100 metrov od sovražne ladje, pa te nihče ne opazi.

Kar se zasliši s komandnega mostička v artilerijskem stolpu povelje; pripravite topove težkega kalibra za ogenj! Čez eno minuto zaznamujejo po merilnih instrumentih koordinate cilja. Temo so prerezali bliški salve težkih topov. Daleč tam na obzorju v smeri, kamor so žvignile granate, zažari odsev požara. Velikanski steber dima se dvigne nad morje, iz daljave se zasliši bobnenje močne eksplozije. Cilj je točno zadet.

Najbrž se bo zdelo to večini čitateljev kot začetek fantastičnega filmskega scenarija. Mar je mogoče, da se ponoči, med viharjem opazi cilj na morju, da se določi njegov položaj in da ga nekaj saliv uniči?

A glette, še en primer. Ulica velikega mesta. Mrak je. Po stanovanjih prižigajo luči. Kar svetloba naglo izgine, spuste se zavese za zatemnitev, nastane tema. Po nebu se podedoblaki, za hip se prikaže luna, pa se brž zopet skrije.

Sprejemna postaja. Majhna okrogla ploščica se svetlika v zeleni svetlobi. Na ploščici, na vodoravni črti nad skalo s številkami se vidijo majhni obrisi. Pri ploščici stoji več instrumentov, podobnih velikim kazalom.

Sirc:—Pokazal je trenutno zanimanje, toda prešla sva takoj na drugo vprašanje.

Tožilec:—Ali veste za sestane Furlana in Hoptnerja?

Sirc:—To je bilo na poslovilni večer.

Tožilec:—Kaj je takrat Hoptner rekel Furlanu?

Sirc:—Hoptner se je takrat razgovarjal o dobavi UNRRA in je izrazil upanje, da bodo živila kmalu prišla.

Tožilec:—Kdo naj bi dobil živila?

Sirc:—Hoptner.

Tožilec:—V kakšno Jugoslavijo naj bi prišel deliti živila?

Sirc:—V drugo Jugoslavijo.

Tožilec:—Obtoženi Furlan, ali vam je to rekel Hoptner?

Furlan:—Jaz se ne spominjam nič. Mislim, da se je šalil.

Tožilec:—Obtoženi Sirc, na vprašanje, če to lahko Furlanu poveste, da vam je naročil, da je treba poročilo, ki je bilo namenjeno predstavniku Ameriškega rdečega križa v Jugoslaviji, prevesti v angleški jezik, ste izjavili v razpravi—da.

Sirc:—Midva sva govorila o tem.

Na nadaljna vprašanja o tem predmetu je izjavil Sirc, da je bilo vprašanj kakih deset, da so se nanašala na zgodovino osvo-

to je v radiolokaciji najvažnejše, da se izvrši točno in naglo merjenje najkrajših časovnih presledkov v milijontinkah sekunde.

Kako deluje postaja

Radiolokacijska postaja ne deluje nepretrgoma, temveč periodično, na spodbude, impulze. Taka postaja pošlje v prostor zelo kratkotrajno "porcijo" radijskih valov, potem pa se oddajnik postaje hipoma izključi. Istočasno se izključi sprejemnik postaje. On sprejme radijske valove, ki se odbijajo od objekta. Potem se znova avtomatično vključi oddajnik, za njim sprejemnik itd.

Kolik časovni presledki se izkoristi, pokažejo sledeče številke: impulz traja nekaj milijontink sekunde, odmor med dvema impulzoma pa nekaj stotink in tisočink. To se uporablja zato, da bi bilo mogoče izmeriti čas med to oddajo impulza in njegovo vrnitvijo po odbijanju od objekta. Če bi postaja nepretrgoma oddajala svoje signale, bi med močnimi signali oddajnika ne bilo mogoče prestručiti zelo slabo odbitih impulzov. Kako, se merijo ti neskončno majhni delci časa na radiolokacijski postaji?

V ta namen se uporablja v radiolokaciji poseben aparat—elektronska cevka, ki služi kot osnovni del sodobnega televizorja.

Brž ko odda postaja svoj impulz v prostor, se pojavi na ploščici cevi navpičen svetlečajoč se znak. To je signal, da je postaja izdala impulz. Potem se oddajnik izključi. Nastane pavza. Ta čas je sprejem odbitih impulzov. V tem času teče desno od osnove navpično svetlečajoča se črta, ki sta njena hitrost in dolžina vnaprej določeni. Ko pride impulz v sprejemnik, se pojavi na črti drugi navpični znak. Vsaka točka vodoravne črte odgovarja določenemu časovnemu presledku, ki je minil od trenutka, ko se je pričela oddaja. Zato ni težko razdeliti to črto za merilom, recimo s kilometri, in po skali izračunati razdaljo od objekta. Elektronska cev je torej aparat, ki izredno točno meri čas preskakovanja impulza čez ploščico in ta čas prenese v razdaljo.

Druga posebnost delovanja radiolokacijske postaje je v tem, da se radijski valovi, ki se pošiljajo z namenom, da odkrijejo neki objekt, koncentrirajo v ozek snop, ki ga odda antenska postaja v določenih meri.

S tako usmerjeno delavnostjo se poenostavi tehnika določanja smeri odkritega objekta. Poseben aparat takoj pokaže kam, na katero stran je zdaj usmerjena antena (po katerem azimutu), z drugimi besedami, pokaže, od kod se je vrnil odbiti impulz.

Tretja posebnost je dolžina radijskih valov postaje. Radiolokacijska postaja deluje na radijskem valu, ki se dobro odbija od raznih ciljev. Zato se uporabljajo čim krajši radijski valovi. V začetku so pošiljali v eter radijske valove dolžine 1—10 m. Pozneje pa se je pokazalo, da so še prikladnejši samo nekaj centimetrov dolgi valovi.

Velikanske težave, premagane šele med drugo svetovno vojno, so bile v praktični izdelavi tehnike in aparature centimetrskih valov. Med vojno je bilo s polnim uspehom zaključeno konstruiranje posebnih anten in žarnic, ki lahko proizvajajo zelo močno centimetrsko valovanje.

Tipi postaj

Sodobne radiolokacijske postaje so zelo raznovrstne in služijo najrazličnejšim namenom. Tako imamo recimo postaje za odkrivanje oddaljenih avionov. Njihov namen je odkriti avion na razdalji 200-300 km, t. j. približno za pol ure prej, preden se pojavi avion, da se obvestita o njem protiletalska artilerija in lovka aviacija. Pri odkrivanju na tako razdalji ni potrebna velika točnost koordinat. Zadostuje v polni meri, da se ugotovi položaj aviona s točnostjo nekaj kilometrov.

Za merilne instrumente, ki določajo elemente streljanja, po katerih začne protiletalske baterije streljati, ni potrebna velika daljina. Toda točnost v določanju kraja, kjer je avion, mora biti zelo velika.

Radiolokacijske postaje izpolnjujejo najrazličnejše naloge:

V krempljih domobrinskih rabljev pri Sv. Urhu

(Nadaljevanje z 2. strani.)

Divje zveri so izvlekle umorjeni žrtvi po stopnjicah navzgor, medtem pa sem jaz trepetal od groze in ogorčenja, v strahu pred tem, kaj in kako bodo ti zločinci naredili z menoj. V takem stanju sem čakal naslednjega dne.

Naslednji dan so me odgnali na zaslišanje in zahtevali, da moram povedati, kje so partizani, ker pa tega nisem storil, sem jih dobil 125 z žilovko in 45 klofut. Ker nisem mogel hoditi, so me odvedli z glavo na tleh in z njo sem udarjal ob vsaki stopnjici. Ležal sem do drugega zaslišanja popolnoma v nezavesti. Ker niso mogli ničesar izvleči iz mene pri drugem zaslišanju, so šli nad mojo ženo in hčerko. Hčerka je bila tedaj stara devet let. Zeno so skušali prepričati, da sem jaz že vse priznal, ker pa kot zvesta žena in zavedna mati tega ni verjela, tudi ona ni ničesar priznala, nakaj so jo

stepli in izbili dva zoba, nato pa pretepli še hčerko. Za tem so prebrskali vso hišo in poharili, kar se jim je zdelo kaj vredno.

Na Sv. Urhu sem bil zaprt dva meseca in skoraj vsak dan (topen, nato pa odpeljan v Ljubljano v šentpeterske zapore. Tam sem bil pet mesecev, nato pa so me vrnil v Nemčijo na prisilno delo. Po 22 mesecih sem se vrnil domov bojan in ves izčrpan. Doma sem našel shirane otroke in ženo.

Vse, kar sem napisal, je resnično, sicer pa je nemogoče vsega opisati. Draga teta, lepa hvala za vse! Našim ljudem je vsaka pomoč dobrodošla, kajti naša domovina je še vedno zelo podrtá in čez noč se ne da vsega ustvariti. Vse priznanje ameriškim Slovencem, kateri so nam že veliko pomagali. Zaključujem in Vas lepo pozdravljam—Virant Gabrijel.

Mary Gornick.

iščejo cilje v zraku, na morju in na suhem. Tik pred koncem vojne je bila n. pr. s pomočjo radiolokacije odkrita premostitev sovražnikovih avtokolon izza njegove prve linije, ugotovljen je bil njihov položaj in topovi so začeli precizno streljati nanje.

Radiolokacija je posebno velikega pomena za avione. V sodobnem težkem bombniku lahko naštejemo do deset različnih radiolokacijskih postaj. Le-te pomagajo, da se v zraku odkrije sovražni avion, branijo rep, da se mu ne približa sovražnik, sodelujejo v merjenju protiletalskih topov in mitraljezov. Postaja posebnega tipa se uporablja za bombardiranje na slepo. Valovi iz takih postaj se oddajajo pod določenim kotom glede na zemljo. Odbijanja od nje so tako precizna, da v polni meri omogočajo razlikovati jezera, reke, mostove, mestne zgradbe, rajone, velika poslopja itd. Na ploščici take postaje dobimo nekakšen grob zemljevid kraja, ki je nekoliko pred in pod samim avionom.

Radiolokacija na morju

Radiolokacija je odločila izid borbe za oblast nad pomorskimi zvezami. Prav ona je tudi omogočila ladjam zavezniških konvojev, da so odbijale napade sovražnikovih podmornic podnevi in ponoči, avionom pa, da so našli podmornice in jih napadali.

V borbah proti nemškima vojnim ladjama "Scharnhorst" in "Bismarck" je storila radiolokacija neprepeljivo uslug. Ladjata sta bili najdeni, njune koordinate določene. To je omogočilo uspešno pomorsko bitko. Z gotovostjo lahko rečemo, da bi bil povzročil "Scharnhorst", ki so ga bili Nemci poslali proti velikemu zavezniškemu konvoju, velike izgube, potem pa bi se bil skrčil, če bi ne bilo na angleških ladjah radiolokacijskih postaj.

Tudi "Bismarckov" beg bi bil krogan z uspehom, ker se je njegovo zasledovanje vršilo v vremenu, ko ni bilo mogoče najti sovražne ladje in se spustiti z njo v borbo. Na pomoč je prihitela radiolokacija.

Radiolokacijske postaje na ladjah so omogočile izpolniti tudi take navigacijske pomorske naloge, ki so prej otežkočale pomorski promet. Ploščica radiolokacijske postaje je kazala objekte pred ladjo in okrog nje, kar je bilo na poti ladje: plovni znak, ki označuje, do kod sme ladja pluti, stene, naproti plavajočo ladjo, kose razbite ladje, obrise obalne linije—vse to je ploščica pravčasno registrirala.

Radiolokacija kot navigacijsko sredstvo so zelo mnogo uporabljali ob izkrcavanju invazijskih čet v Severni Afriki, na Siciliji, v Italiji in Normandiji. Ona je tudi omogočila izkrcavanje točno na določenem kraju in ob določenem času. Velikanska množina ladijskih radiolokacijskih postaj vseh tipov je vplivala na točnost in koncentriranje napadov na dan prodora, pomagala je braniti se pred sovražnim napadom in ovirala je sovražnika, da ni mogel točno streljati.

V mirnem času...

Iz teh primerov ni težko sklepati, kakšno vlogo lahko igra ra-

Da—odrabljene maščobe so še vedno potrebne

pravi CLEMENTINE PADDLEFORD, urednica prehrane pri "This Week"

Tukaj je odgovor onim ženskam, ki ugičujejo, če je še potrebno hraniti odrabljene maščobe! Pomožni tajnik Clinton P. Anderson pravi: "Se vedno je potrebno hraniti vsak funt maščob, ker je situacija splošnih zalog maščob zdaj le malo boljša kot je bila pred letom dni." Vidite, za izdelavo mnogih stvari, ki jih potrebujemo, so potrebne industrijske maščobe ali njihovi produkti, a v splošnem še vedno primanjkuje v svetu maščob za vse potrebe. Torej vsak funt, ki ga moremo me ameriške ženskam prihraniti bo zalogel. Prosim... nadaljujte z tem dobrim delom dokler določena ne premagamo te situacije.

ODDAJAJTE ODRABLJENE MAŠČOBE

American Fat Salvage Committee, Inc.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTOVE

TONE SELIŠKAR

1

Pavlek je doma s Kala. Kal je majhno hribovsko naselje. Kamorkoli pogledaš so gozdovi, polja, planjave, poseke, pa spet gozdovi, vasi, cerkvice, znamenja, steze, potoki, mlini in žage. Vinogradov tod nimajo. Lep svet, zlasti kadar sonce sije ali pa takoj po dežju, ko se razpne pisana mavrica čez Kum vse tja do Save in Zidanega mosta. Kum vidiš od vseh strani. Njegov plešasti vrh ti je vedno za petami. Dviga se v nebo nad vse ostale hribe kakor stražar in dela vreme. Nad njim se zbirajo oblaki, tamkaj se kuhajo dež in sneg, rosa in slana, tamkaj se srečavajo vetrovi od vseh strani neba.

Pavlekova domačija ni ne hiša ne kajža. Temelj je zidan, vse drugo pa je leseno, toda streha je pokrita z živordečo opeko. Na obeh koncih strešnega slemena se šopirita žgana petelina. Le hlep je še pokrit s škopniki, ker je za denar tu zgoraj hudo, zlasti zadnje čase. Pred hišo raste mogočna tepka v dva vrha. Na hiši, na hlevu in v vsem gospodarstvu se pozna, da je oče Blaž skrben gospodar. Svinjak iz hrastovine je bil pozimi nanovo postavljen, vsa navlaka okoli hleva in skednja je smotrno razporejena, nikjer ni videti nerada in zanikrnosti. Staro sadno drevje okoli hiše je obžagano, nekaj mladih silitv je bil nanovo precepil. Tudi nekaj nove opeke ima že zložene pod pojo. Blaž je ljubil svojo domačijo! Vsake stvari se je lotil z vneto in gorečnostjo in če se je zagrizel v kakšno stvar, tudi ni odnehal. Bil je miren, tih, skromen človek, le vjuzilo ga je včasih, ker je videl in čutil, da je ves njegov trud premalo upoštevan in da daje s svojimi rokami mnogo več, kolikor nazaj v plačilo dobiva.

"Vrag naj vzame takšno državo!" je včasih robantil. "Vsega imamo dovolj, belega kruha in mesa, premoga in lesa, živine in sadja in tisoč dobrih stvari, naš človek pa ob pogači in pitnem volu strada ter nag in bos hodi na delo!"

Pavlek vsega tega še ni mogel razumeti, saj so ga v šoli prav drugače učili. Toda preveč si s tem ni belil glave. Padel je dve kravi spodaj v globači z ostalimi pastirji, iskal je lešnike, borovnice, jagode, plašil je srake in šoje v gozdu, ki se je pričel kaj za hišo, pobiral med čmrljem, ogenj kuril, krompir in koruzo pek. Najbolj pa je ljubil gozd. V gozdu so rastle buke in smreke, gaber in javor, kostanj in maklen. V gozdu so srne, lisice, veverice, polhi, zajci, ježi in jazbeci. Tudi divja svinja zaide včasih v te hoste. V zgodnjih urah se kdaj zapasejo srne prav do hiše, pozimi pa so prišle tudi pod pojo in mulile seno izpod stropa.

Deroč potok je šumel po gozdu. Rad je loviti postvri z roko pod skalami, pa tudi kakšnega raka je potegnil izpod korenin. Jeseni je nabiral gobe; mati jih je posušila in potem suhe prodala trgovcu, da je zbrisal nekaj dolga iz knjižice. Zavedal se je že, da je očetova desna roka; gonil je vprego pri oranju, pomagal pri košnji, pri žetvi in pri mlačvi, hodil je z očetom v gozd po drva, pa tudi sosedom se udinjal, kadar so potrebovali doma konja za na posodo ali pa par volov.

To pomlad pa, ko je bil Pavlek dopolnil pravkar trinajst let svoje starosti, je nekoga čemernega, deževnega dne stopil orožnik v hišo. Zunaj je deževalo, sneg je bil pravkar skopnel in mlada, udomačena kavka je čepela na oknu ter je zvedavo opazovala vrabce, ki so se podili po luži pod kapom. Kavka se je strahovala bala vode. Nič huje je ni mogel Pavlek kaznovati, kakor če jo je poškrbnil z vodo. Zato ji sedaj ni šlo v glavo, ko je gledala vrabce, kakor so si s peroti spodnašali vodo po trebuščkih in si jo metali tja hrbet. Pavlek je pravkar ogledoval podobo svetega Antona, puščavnika. Ko se je slike naveličal, je začel prebirati vozni red, ki ga je bil oče izrezal iz časopisa in je na glas bral imena postaj od Ljubljane do Zidanega mosta in naprej do Maribora in do Zagreba. Njegov duh ni nikoli miroval, vedno je bil zaposlen z vsemi pojavi, ki so se mu kazali od jutra do mraka.

Takrat, ko je orožnik stopil v hišo, je mati trla orehe, da bodo za velikonočne potice, Pavlek pa je z Maričko, mlajšo sestrico, obdeloval butaro, ki jo bo na cvetno nedeljo nesel v cerkev. Oče je bil v hlevu pri živini. Rjavka noče žreti, pa ga je skrbelo. Kadar stopi orožnik v hišo, se je prav gotovo nekaj zgodilo, zato je mati takoj vsa prestrašena vzkliknila:

"O sveti križ božji, pa vendar ni kaj narobe!"

Naglo mu je prinesla majolico starega tepkoveca in nekaj najlepših jabolk, kar jih je našla v kleti. Lepo in ponižno ga je ogovarjala in napeto razmišljala, kaj bi se le moglo hudega zgoditi.

"Le nikar se ne truditi, ne!" je dejal orožnik prijazno, da je materi koj padel kamen s srca. "Zejen pa sem in najlepša hvala za tepkovec. Saj ni nič hudega, le poziv za vojaške vežbe sem prinesel Blažu. Jutri mora biti v Celju!"

"Kaj bo vojna?" je v strahu vprašala mati. "Lahko se zgodi, da bo . . . Pripravljeni moramo biti!"

Potem je bilo v hiši mnogo tožba in vzdihovanja. Zdej na pomlad, ko je vendar največ dela na kmetijah! Toda ukaz je ukaz, z vojaščino se ni šaltiti, danes so pač takšni časi, saj je vojna že na Poljskem, na Francoskem, na Norveškem, v Belgiji . . . Ojej, ojej, morda hoče Hitler tudi Jugoslavijo napasti . . .

"Toda le zakaj, saj jim nismo nič hudega storili?" razmišlja mati na glas, ko je grenkosti ločitve še sedaj davi za grlo in komaj zadržuje solze. Kar poleg očeta vedno stoji in ga gleda zaskrbljeno.

Oče pa nič ne reče. Ve, da mora iti, čuti pa v sebi nezadovoljstvo, ne gre rad, ne veseli ga ta stvar. Vojna je grda, vojna je krvava. Blaž ni vojak, Blaž je kmet, zanj je njiva edino pravo bojišče! Pa endar razmišlja. Hodi po izbi iz kota v kot in napenja možgane. Vsi drugi v izbi so tih. Kadar je oče v skrbeh, ga nihče ne moti, še Marička, ta drobna, šegava, klepetava punčka, se stisne v zapেকে in strmi v Pavlekov prste, ki vežejo njeno butarico. Oče pa kar nič ne reče. Obstane pri oknu in se zagleda v dež, ki lije iz nizkih oblakov, mrak že prede svojo temno pajčevino po kotih, mati gre v kuhinjo in ropoče z lonci.

(Dalje prihodnjič.)

Na prostovoljnem delu

Erna Starovašnik

V sindikalni dvorani velike tovarne je bil sestanek delavcev. Vse klopi so bile zasedene, vendar je vladala med poslušalci tišina. Govornik je govoril o povezanosti, ki mora družiti delavce s kmeti.

"... Vsi skupaj smo velika delovna družina, zato moramo tudi skupno delati za dobro nas vseh. Zid, ki nas je tako dolgo ločil, mora pasti. Spoznati moramo drug drugega, zato pa moramo iti k njim in jim po svojih močeh pomagati. Le tako bodo tudi oni nas spoznali in začeli ceniti naše delo ter bodo uvideli, da si prizadevamo tudi zanje in za izboljšanje njihovih življenjskih pogojev. Zato se je naša sindikalna podružnica namenila, da organizira skupino prostovoljnih delavcev, ki bo v nedeljo odšla delat na deželo. Potrebno orodje bomo vzeli s seboj. Radi bi, da bi se javilo čim več prostovoljnih delavcev, ker čim več nas bo, tem več bomo naredili. No, kako ste zadovoljni s tem predlogom?"

Za nekaj trenutkov je v dvorani nastala popolna tišina, nato pa se je prav zadaj, v kotu oglasil plašen ženski glas. "Ali bodo šli samo moški?" "No, ženske vendar ne boste

pillle žag in brusile motik," jo je zavrnil delavec, ki je sedel pred njo.

"Toda lahko bi šivale, saj imajo gotovo kaj, kar je treba zakrpati ali prenarediti," je pripomnila starejša delavka.

"Prav. Tudi ženske gredo z nami," se jih je več oglasilo.

"Seveda gredo tudi ženske z nami, se bo že dobilo tudi zanje primerno delo," je pritrdil govornik.

V dvorani je završilo. Skoraj vsi so se takoj odločili, da gredo na prostovoljno delo. Tistih nekaj, ki so menili, da imajo osemindeset ur tedenskega dela dovolj, se je kar izgubilo v živahno razgibani množici.

"Ali si se ti prijavila?" je vprašala Olga tovarišico Mimico opoldne, ko sta v nedeljo sedeli pri kosilu.

"Kaj ne boš šla?" je zanimalo Olgo.

"Kaj naj bi pa tam delala? Tudi šivati ne znam preveč . . ." je nekoliko v zadregi priznala Mimica.

"Kar pojdi. Se bo že tudi zate našlo delo. Saj je že to nekaj vredno, da pridemo ven na sveži zrak. Kaj ti ne hodiš rada na deželo?"

"Kar odkrito ti povem, da dežele sploh dobro ne poznam. Z mamno vedno živiva v mestu in sem kar zadovoljna."

Bilo je res, kar je dejala. Dežele sploh ni poznala. Z materjo, ki je bila vdova, je vse živ-

ljenje bivala v mestu vseh osemnajst let, ki jih je imela. Med okupacijo se je izučila za frizerko, ker ni našla primernejše zaposlitve. Toda ta poklic ji ni bil posebno všeč, zato je šla v tovarno takoj, ko se ji je nudila za to priljka. Ko je začelo med okupacijo primanjkovati živeža, je njena mati hodila po živce na deželo. Ker za denar ni ničesar dobila, je znosila tja skoraj vso obleko pokojnega Mimicinega očeta. Takrat je vstal v Mimici nek zoperen odpor do dežele in njenih prebivalcev. Kmete je smatrala za nekakšne vojne dobičkarje, ki se okoriščaajo z vojno in gladom meščanov.

Dolgo se je borila sama v sebi, ali naj gre v nedeljo z drugimi na prostovoljno delo ali ne. Končno se je odločila. Zvečer, ko je odhajala iz tovarne, je tudi ona pripisala svoje ime pod vrsto prijavljencev za nedeljo. V nedeljo zgodaj zjutraj se je zbrala na tovarniškem dvorišču velika skupina prijavljencev. Oblečeni so bili v delovne obleke in so imeli s seboj različno orodje. Celo dva šivalna stroja so nameravali vzeti s seboj.

Mimica je prihitela na dvorišče prav takrat ko so dvigali na kamion varilni stroj. V obeh ji je sijal vesel smehljaj. Pod pazduho je stiskala aktovko. Kamion nato so se odpeljali. Kamioni so drveli skozi predmestja ter se končno znašli zunaj med zorečimi polji. Prav

do roba se je prerinila Mimica in strmela v pokrajino, ki je brzela mimo nje. Njive, travniki, gozdovi in vasi so hitele mimo. Vse se ji je zdelo tako ljubko, da je nehote iztegnila roko, kakor da bi hotela pobozhati ta lepi svet.

V vasi so se kamioni ustavili pred krajevnim odborom, kjer so jih vaščani že pričakovali. Po kratkem pozdravu so takoj pričeli z delom. Vaščani so jim nanosili najrazličnejših predmetov, ki so bili potrebni popravil. Obsežna dvorišče, kjer so se namestili, se je kmalu izpremenilo v veliko delavnico. Zabrnel je motor, cvilile so pile in kladiva so udarjala ob kovino. Tudi šivalni stroji so zadržali in ženske so imele kmalu polne roke dela. Okoli njih pa so se gnetli vaški otroci in jih radovedno opazovali pri delu.

Mimica sprva ni vedela, česa naj se loti. Opazovala je delo tovarišev. Nenadoma pa se je nečesa domislila in se sama pri sebi nasmehnila. Odprla je aktovko in potegnila iz nje malo škafčo. V bližini je stal deček, ki je imel lase že tako dolge, da so mu skoraj zakrili ušesa. Deček klicala ga je k sebi.

"Hočeš, da te malo ostrigram?" se mu je nasmehnila ter vzela iz škatle strojček za striženje las in male svetle škarjice.

Fant jo je začudeno pogledal in ni odgovoril.

"No, pojdi sem, ne bom ti odrezala glave," ga je bodrila.

Otrok se je nasmehnil in se postavil pred njo. Zarezala mu je s škarjami v goste, temne lase. Sprva ji ni šlo prav od rok, tega opravila se je že nekoliko odvadila.

"Glej, glej, kaj dela Mimica," so pričeli vzklikati tovariši, ki so delali v bližini.

"Tako je prav. Tudi to je koristno opravilo," so jo vzpodbujali. To jo je opogumilo in kot bi trenil so bili dečkovi lasje ostrizeni in lepo počesani. Gruča otrok okrog nje pa se je vedno večala. Zavzeto so občudovali olepšanega tovariša. Potem pa so začeli drug za drugim prihajati in Mimici ni več primanjkovalo dela.

Kar prehitro se je pričel dan nagibati k večeru. Naredili so pregled opravljenega dela in ugotovili, da je bilo mnogo storjenega. Vaščani so se jim iskreno zahvaljevali. V veselem razpoloženju so se poslovlili v obljubo, da se bodo še videli.

Kmalu nato so brzeli kamioni nazaj proti mestu. Pesem veselih ljudi, ki so se vračali s prostovoljnega dela je plavala nad polji in odmevala od gričev.

"Kako se ti je zdelo?" je vprašala Olga Mimico.

"O, zelo lepo, nikomur ne bi verjela, da so na deželi tako prijazni in dobri ljudje," je odgovorila Mimica.

S kamiona je zopet zaorila vesela pesem, Mimica in Olga sta se ji pridružili.

V Prosveto so dnevno svetovno in delavsko vest. Ali jih želite vsak dan?

PROLETAREC

Je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GAI

Stane za celo leto \$3, za pol leta \$1.75.

... za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947, že naročili!

Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.65.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSkih. Pišite po cenik.

Naslov:

PROLETAREC

2301 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO 23, ILLINOIS

Prvi korak

Prežihov Voranc

Ko sem bil 10 let star, sem imel prvi konflikt s pangermanskim pritiskom na slovensko zemljo. Takrat sem hodil v ljudsko šolo v Kotljah na Koroskem, ki je bila dvojezična. To se pravi, da se je poučevala slovensčina dve uri na teden po šolskem pouku. Učni jezik take šole je bil nemški. Otroci smo bili 99% Slovenci, kmetje in delavci, ki od doma nismo znali besedice nemški. Naši učitelji so bili germanizatorji. Ko smo izstopili učenci iz take šole, nismo znali ne slovenski in ne nemški. Tako se je godilo tudi meni. Verouk v teh šolah je bil slovenski in tudi molilo se je pred in po šoli slovensko.

Takrat je prišel k nam nov učitelj. Bil sem v drugem razredu, v katerem sem predsedel vsega skupaj 7 let, ker ni bilo več razredov na šoli. Ta učitelj je bil trd Nemec. To je bila neka sprememba. Do tedaj so prihajali na šolo sami učiteljni nemčurji, potujčeni Slovenci, ki so imeli nalogo, med nami nadaljevati to, kar so sami že izpolnili. Ta učitelj je bil pa Nemec. Najbrž so takratne šolske oblasti našo ponemčevalnico že smatrala za dovolj zrelo, da lahko na njej nastavimo trdega Nemca.

Nekega dne, kmalu potem, ko je ta učitelj prišel k nam, nam je rekel:

"Otroci, odslej boste pa nemški molili. Nemška šola je in zato boste molili nemški."

Ker nihče ni znal moliti po nemško, nas je učitelj začel učiti nemški očenaš. V nekaj dneh ga je razred že znal.

Jaz sem bil zdoma protinemško vzgojen. Oče je bil najemnik grofovske zemlje in je socialno izkoriščanje vezal z nacionalnim zatiranjem, ker je bila naša krušna gospoda nemškega rodu. Vedno me je izpraševal, kaj je novega v šoli, in je bil do učiteljev nemčurjev zelo kritičen. Ko sem mu povedal, da novi učitelj vpeljuje nemško molitev, se je razhudil in klet. Potem je stvar preudaril in mi je odločno rekel:

"Ti ne boš nemški molil. Ti moliš še naprej po domače in, če učitelj kaj hoče, naj me pokliče."

Oče je bil zelo trmast in nepopustljiv, učitelj pa je bil videti tudi zelo odločen. Znašel sem se torej med dvema mlinškima kamnoma in moj položaj gotovo ni bil prijeten. Moram reči, da se je tudi meni malo upirala nemška molitev, toda tako hudo spet ni bilo, ker sem bil še otrok, ki se vsega navadi.

V šoli smo molili po nemško že nekaj dni. Vsi smo molili na glas. Jaz sem se ravnal po očetovem navodilu in sem dosledno molil slovenski, toda nekoliko tiše, da učitelj mojega glasu ni mogel slišati. Ali učitelj je med molitvijo opazoval gibanje ustnic. Pri tem je zapazil, da se moje ustnice drugače gib-

ljejo, kakor bi se pa morale pri nemški izgovarjavi. Zato je zaustavil molitev in takoj zavpil nad menoj:

"Kaj delaš ti?"

"Ta pa po slovensko molim," me je takoj zatožil moj šolski sosed. Bil je tudi drugače sin našega sosedu, graščaku.

Učitelj je zdaj zdvijal. Začel je vpiti nad menoj in mi grozil. Potem me je vprašal, če bom odslej molil nemški.

"Ne bom, ker ne smem," sem mu odgovoril.

To ga je še bolj razkačilo. Držal nam je celo pridigo, kaj je šola in kaj je država in da v šoli sme samo eden komandirati, nikakor pa ne dva. Zvečer me je za kazen zaprl po pouku.

To je bil seveda ogenj v streho pri mojem vročekrvnem očetu. Takoj drugi dan je šel k predsedniku šolskega odbora, ki je bil tudi Slovenec, ga prisilil, da je šel z njim v šolo med poukom, kjer se je takoj lotil učitelja. Potem sta se dajala zelo resno. Moj oče je vpil kakor obseden in učitelj se je začel umikati. Spominjam se še, kako je oče vpil nad učiteljem:

"V dvajsetih letih bo v Kotljah slovenska šola, pa recite, kar hočete. Kaj pa hodite sem k nam prepričati." Itd.

Mene je bilo zelo sram pred učiteljem in pred vsem razredom. Takrat se še nisem zavedal velikega in pogumnega dejanja, ki ga je storil moj oče, preprost najemnik in delavec, za svoj zatirani narod.

V tej borbi je seveda zmagal priseljeni učitelj in moj oče je propadel. Propadla je tudi slovenska molitev na hotuljski šoli. Če bi ga bili podprli, bi se to ne bilo zgodilo. Odsihmal je naša šola nosila pečat nemške šole. Počasi sem se tudi jaz moral vdati in moliti po nemško.

Štirideset let pozneje sem se vrnil v svojo domačo kraj, v naše mogočne Kotlje. Vrnil sem se na pol živ iz lagerja v Mauthausenu, kamor me je zaprl

nemški fašizem. Ko sem izpršel sosedu, kje je ta ali o mi stari znanec ali soolec, mi povedali, da je tisti moj soolec, ki me je takrat zatožil za radi slovenske molitve, pobegnil pred našo oblastjo v Avstrijo, ker je imel zelo, zelo komunistično vest. Bivša Jugoslavija mu je dala masno in ugledno službo pri industriji, ki jo je izražal zato, da je širil nemški fašizem. Partizani so ga že nekajkrat lovili, toda vedno jim znal odnesti pete. Sedaj je tu di on v Avstriji, kjer se bori "nedeljivo Korosko". Kotljani so za vedno slovenske.

Tako se mimel jaz prvi flikt s panzermanizmom, ki prodiral proti Jadranskemu morju in dalje na jug. To bi ko sem takrat z mojim očetom izgubil. Danes bomo dobili bitko, ki sva jo začela takrat. Mene oče tega ne bo dočakal, ker svojo bitko že končal leta 1944. Toda pred smrtjo je še vidi in govoril s partizani v svoji skromni bajti. In zato mu sm ni bila težka.

Znanstveno raziskovanje

Skadrskega jezera. Skupina znanstvenikov beogradskega rodoslovnega muzeja že dal časa raziskuje Skadrsko jezero. Naloga znanstvene odprave da raziše živalstvo Skadrske jezera ter v ta namen pro ukrepe za zavarovanje naravnega bogastva. Hkrati proučuje vprašanje delne osušitve jezera.

"Prosveto"? Podpirajte svoj!

Ali ste naročili na dnevnik?

Razni mali oglasi

Your Florist Will
TELEGRAPH FLOWERS
Anywhere

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosveta

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Pe sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, če člani ali nečlane \$2.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri osemenju \$1.25 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaš lastina in gotovo je v vsaki družini neobda, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri članov, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju snizati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:	
Za Zdrul, države in Kanado \$2.00	Za Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 7.10
2 tednika in 5.00	2 tednika in 5.90
3 tednika in 4.40	3 tednike in 5.00
4 tednika in 3.80	4 tednike in 4.70
5 tednikov in 3.00	5 tednikov in 3.50
Za Evropo je \$1.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plamnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastina.

PROSVETA, SNRJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____